

**PUUMALAN KUNNAN
LASTEN JA NUORTEN
HYVINVOINTISUUNNITELMA
2018 – 2021**

Sisällys

1	Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tila Puumalassa	3
1.1	Hyvinvointi-indikaattorit	3
1.2	Kouluterveyskyselyn tulokset	4
2	Kunnan strategia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäjänä	7
3	Hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat.....	8
3.1	Kunnan hyvinvointikertomus ja –suunnitelma lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta	8
3.2	Etelä-Savon alueellinen hyvinvointisuunnitelma lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta	9
4	Puumalan palvelut lapsille, nuorille ja perheille	10
5	Tavoitteet ja toimenpiteet	11
6	Arviointi.....	14

1 Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tila Puumalassa

1.1 Hyvinvointi-indikaattorit

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Asukasluku	2374	2319	2306	2260	2234	2208
Lasten ikäjakauma = % väestöstä						
- 0 - 6 v	3,2	2,8	3,2	3,2	2,9	2,4
- 7 - 15 v	6,7	6,7	6,3	6,4	6,6	6,4
- 16 - 24 v	7,5	7,2	7,2	6,1	6	6,3
- yhteensä 0 - 24 v	17,4	16,7	16,7	15,7	15,5	15,1
Lapsiperheiden määrä = % perheistä	22,9	22	21,8	21,9	20,3	19,6
Kaikki lapsiperheet	658	644	638	617	617	611
Yksihuoltajaperheiden määrä = % kaikista lapsiperheistä	19,2	21,1	20,1	21,5	20,8	24,2
Kotihoidontukea saaneet perheet	24	19	14	17	16	12
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus = % 1-6 -vuotiaista	53,7	58,3	60,9	67,7	69,0	89,8
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 v henkilöt = % vastaavanikäisestä väestöstä	12,9	8,0	5,4	6,7	5,0	
Työttömien määrä = % koko työvoimasta	10,4	10,7	11,9	13,0	13,0	11,4
- pitkäaikaistyöttömät = % koko työvoimasta	3,1	3,6	4,2	4,9	5,5	4,8
- nuorisotyöttömät = % 18-24-v. työvoimasta	11,7	9,7	9,7	8,7		10,5
Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet kotitaloudet	76	49	42	50	50	
Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet = % lapsiperheistä	2,0	1,4	0,0	0,0	0,0	
Perustoimeentulotukea saaneet 18-24 v = % vastaavanikäisestä väestöstä	8,0	5,7			5,8	
Kunnan yleinen pienituloisuusaste	18,3	15,9	14,5	14,9	15,1	
Lapsiperheiden pienituloisuusaste	9,8	10,6	9,6	8,9	7,5	
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-20 vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	1,7	4,1	3,9	3,7	4,4	6,7

Indikaattoreiden pohjalta voidaan todeta seuraavaa:

- 0 – 6 –vuotiaiden määrä on vähentynyt n. 30 %. Tämä näkyy varhaiskasvatuksen kysynnän ja kotihoidontukea saaneiden perheiden määrän vähenemisenä. Esiopetusryhmä on myös pienentynyt.
7 – 15 –vuotiaiden määrä on vähentynyt n. 11 %. Tämä on näkynyt peruskoulun oppilasmäärän vähentymisenä, koko peruskoulu on yksisarjainen ja jakotunteja ei enää paljoa tarvita.
16 – 24 –vuotiaiden määrä on vähentynyt n. 22 %. Peruskoulun jälkeen kaikki oppilaat lähtevät muualle 2. asteen oppilaitoksiin.
Lasten ja nuorten määrän väheneminen asettaa haasteita koulutus-, nuoriso- ja liikunta- sekä kulttuuripalvelujen järjestämiseen lapsille ja nuorille.
- Lapsiperheiden määrä on vähentynyt n. 7 %. Yksihuoltajaperheiden määrä kaikista lapsiperheistä on kuitenkin kasvanut n. 15 %. Tämä tuo paineita erilaisten tukipalvelujen järjestämiselle.
- Noin 40 % kouluikäisistä lapsista ja nuorista asuu haja-asutusalueella, joka tuo haasteita lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämiseen tasapuolisesti kaikille.
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 – 24 –vuotiaiden osuus ikäluokasta on vähentynyt n. 8 %. Nuorisotyöttömyys on vaihdellut vuosien aikana ollen 10 % ikäluokan työvoimasta vuonna 2017. Nämä tuovat haasteita opinto-ohjaukseen, etsivään nuorisotyöhön ja sosiaalipalvelujen tarjotaan.
- Perustoimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on vähentynyt. Perustoimeentulotukea saaneiden nuorten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on vakiintunut n. 6 %:n tasolle.
- Lapsiperheiden pienituloisuusaste on laskenut ja huomattavasti pienempi kuin kunnan yleinen pienituloisuusaste.
- Lastensuojelun avoimuus- ja tukitoimien piirissä olevien osuus on kasvanut, joka asettaa haasteita perheiden ennaltaehkäisevään tukemiseen.

1.2 Kouluterveyskyselyn tulokset

Kouluterveyskysely on tehty Puumalassa vuodesta 1998 lähtien 8. ja 9. –luokkalaisille. Vuoden 2015 tuloksia ei saatu, koska sähköinen kysely epäonnistui. Vuonna 2017 se tehtiin ensimmäistä kertaa myös 4. ja 5. –luokkalaisille ja heidän huoltajille.

Kouluterveys 2017 -kyselyssä oli seuraavat aihealueet:

- Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika
- Terveys ja toimintakyky
- Elintavat
- Koulunkäynti ja opiskelu
- Perhe ja elinolot
- Kasvu ympäristön turvallisuus
- Palvelut ja avunsaanti

Puumalan tulokset olivat seuraavat:

Hyvinvointi, osallisuus ja vapaa-aika

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • Kaikilla vähintään yksi hyvä kaveri • 6,5% tuntee itsensä usein yksinäiseksi (2,4%) • 63,3% erittäin tyytyväinen elämäänsä (51,9%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • Kaikilla vähintään yksi läheinen ystävä • 7% tuntee itsensä melko usein yksinäiseksi (8,6%) • 69% erittäin tai melko tyytyväinen elämäänsä (75,7%) • Osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet hyvät! • 17,2% kokee, että alueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille (30%) • 86,2% harrastaa liikuntaa omatoimisesti lähes päivittäin (43,8%)
--	--

Terveys ja toimintakyky

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • 93,3% kokee terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi (92,7%) • 63,3% usein iloinen olo kotona ja koulussa (50,3%) • 16,7% mielialaan liittyviä ongelmia (12,8%) • 6,5% hampaiden harjaus harvemmin kuin 2x päivässä (32,6%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • 92,8 kokee terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi (82,5%) • Niska- ja hartiakivut, päänsärky, unensaanti, väsymys • 37,9% ollut huolissaan mielialastaan vuoden aikana (27,4%) • 37,9% hampaiden harjaus harvemmin kuin 2x päivässä (41,8%)
--	--

Elintavat

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • 32,2% ei syö kasviksia joka päivä (32,1%) • 61,3% liikkuu vähintään tunnin päivässä (45,7%) • 32,2% yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut (31,2%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> • 79,3% syö harvemmin kuin 6 päivänä viikossa kasviksia (84,9%) • 0% karkkia, limsaa, sokeroitua mehua päivittäin (9%) • 20,7% liikkuu vähintään tunnin päivässä (18,1%) • 0% alle 8h yöni arkena (31,6%) • 0% päivittäin tupakoivia (8,4%) • Asenteet sähkösavuketta kohtaan sallivammat kuin tupakkaa ja nuuskaa
---	--

Koulunkäynti ja opiskelu

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 87,1% pitää koulunkäynnistä hyvin paljon tai melko paljon (80,6%) Luokkayhteisöindikaattorit (työrauha, toimeen tuleminen luokkakavereiden kanssa, opettajien kanssa, mielipiteen ilmaiseminen) ilonaiheita!	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 75,9% pitää koulunkäynnistä hyvin paljon tai melko paljon (59,5%) 0% ei jatko-opintosuunnitelmaa (9,4%) Luokkayhteisöindikaattorit alueellista huonommat! Erittäin vähän / ei ollenkaan myöhästymisiä ja luvattomia poissaoloja
--	---

Perhe ja elinolot

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 71% perheellä riittävästi yhteistä aikaa (65,2%) 83,9% lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus avointa (71%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 82,8% perheellä riittävästi yhteistä aikaa (70,2%) 44,8% hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (39,5%)
--	--

Kasvu ympäristön turvallisuus

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 61,3% ei ole kiusattu lainkaan lukukauden aikana (64,6%) 6,5% tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana (16,2%) 12,9% epämukavat työtuolit, työpöydät, muut kalusteet häirinneet paljon (8,5%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 65,5% ei ole kiusattu lainkaan lukukauden aikana (73,9%) 25% kokenut syrjivää kiusaamista ulkonäön vuoksi koulussa tai vapaa-ajalla 28,6% tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana (25,6%): tapahtuvat liikuntatunneilla 44,8% epämukavat työtuolit, työpöydät, muut kalusteet häirinneet paljon (21,1%)
---	--

Palvelut ja avunsaanti

4. ja 5. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 58,1% mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (48,6%)	8. ja 9. -luokkalaiset <ul style="list-style-type: none"> 93,1% mahdollisuus keskustella jonkun kanssa mieltä painavista asioista (86,7%) 25,9% mahdollisuus keskustella koulun aikuisen tai muun ammattihenkilön kanssa mieltä painavista asioista (18,7%)
--	---

Kyselyn tulokset on käyty läpi koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä ja henkilökuntakokouksessa sekä esitelty hyvinvointilautakunnalle. Yläluokkalaisille järjestetään ergonomiatietoiskut ja hankitaan ergonomisempia kalusteita. Oppilashuollon palveluista tarvetta on yhtenäiskoulun psykologipalvelun lisäämiselle sekä alle kouluikäisten psykologipalvelulle.

2 Kunnan strategia lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäjänä

Puumala – Saimaan kirkkain tähti -kuntastrategia on laadittu aikajänteelle 2018-2025. Strategia pohjautuu yhteisille arvoille, jotka ohjaavat kunnan ja luottamushenkilöiden toimintaa. Puumalan kunnan arvot ovat **asiakaslähtöisyys, avoimuus, positiivisuus, tasa-arvoisuus ja yhteistyökykyisyys**.

Puumalan kunnan visio vuoteen 2025 on **”Saaristokunta Puumala 2025 on uuden työn ja rohkeiden ratkaisujen kunta, joka on hyvinvoivien ihmisten koti Saimaalla”**.

Visiota kohti suuntaamme strategian avulla, mikä rakentuu viiden painopisteen varaan. Painopisteet ovat **Saimaa, yrittäjyys, lapsiperheet, laatuasuminen ja hyvinvointi**. Jokaisen painopisteen kehittämiseksi on asetettu tavoitteet ja niille toimenpiteet sekä mittarit.

1) Yrittäjyys-painopisteen tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Kunta on vahva kumppani yritysten perustamisen, kasvun ja liiketoiminnan tukemisessa

Toimenpiteet:

- Toteutetaan yrittäjyyskasvatusta koulussa.

2) Lapsiperheet-painopisteen tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Lapsiystävällinen sujuvan arjen asuinpaikka

Toimenpiteet:

- Kunnassa turvataan lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut lähipalveluna.
- Järjestetään tilapäistä lastenhoitoapua perheille (esim. huoltajan sairastumisen vuoksi) järjestöjen (MLL, 4H, eläkeläisjärjestöt), seurakunnan ja kunnan yhteistyönä.
- Toteutetaan UNICEF:n lapsiystävällinen kunta -mallia.
- Lapsiperheitä houkutellessaan Puumalaan koulua ja päivähoitoa sekä monipuolisia harrastusmahdollisuuksia markkinoimalla.
- ”Lapset puheeksi”- menetelmän koulutus ja käyttöönotto laajasti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä palveluissa.

Tavoite 2: Lapset, nuoret ja perheet osallistuvat aidosti palvelujen kehittämiseen

Toimenpiteet:

- Kunta kutsuu perheitä keskustelemaan (pienryhmissä) palvelujen kehittämisestä.
- Jatkuva vuorovaikutus lasten ja nuorten kanssa (varhaiskasvatuksessa, koulussa, nuorisotalolla, kerhoissa).

Tavoite 3: Toiselle asteelle siirtyvää nuorta ja hänen perhettään tuetaan

Toimenpiteet:

- Etsivä nuorisotyö jalkautuu peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvien nuorten ja perheiden tukeen vahvan ja monipuolisen koulu-yhteistyön kautta.
- 9-luokkalaisille järjestetään kurssi arjesta selviytymiseen.
- Opiskelun keskeyttäneitä ohjataan ja tuetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä työvoimapalveluiden, kuntoutuspalveluiden ja Ohjaamo-palveluiden kanssa.

Tavoite 4: Perusopetus on laadukasta ja yrittäjyyteen kannustavaa.

Toimenpiteet:

- Huolehditaan opetushenkilökunnan ammatillisen osaamisen jatkuvasta kehittämisestä.

- Tuodaan koulun arkeen yrittäjyyttä, esim. tutustumalla yrityksiin, järjestämällä yrityseshittelyjä koululla ja kehittämällä yritysideoita yhdessä nuorten kanssa.

3) Hyvinvointi-painopisteen tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 1: Onnellinen ja toimintakykyinen kuntalainen

Toimenpiteet:

- Peruspalvelut turvataan lähipalveluna (sote-palvelut, sivistyspalvelut, tekniset palvelut).
- Tuetaan kuntalaisten hyvinvointia monipuolisilla liikunta-, kirjasto-, kulttuuri- ja kansalaisopiston palveluilla sekä harrastusmahdollisuuksilla.
- Tuotetaan laadukkaita vapaa-ajan palveluja haja-asutusalueella.
- Tunnistetaan ja tuetaan vähän liikkuvia henkilöitä.

Tavoite 2: Kuntalaiset ja monipaikkaiset osallistuvat kunnan palvelujen suunnitteluun.

Toimenpiteet:

- Jatkuva vuorovaikutus kuntalaisten kanssa esim. tapahtumien ja järjestövierailujen kautta.

Tavoite 3: Kiusaamiseen puututaan välittömästi.

Toimenpiteet:

- Toteutetaan kuntalaisille suunnattu "huolipalvelu", jossa voi ilmoittaa kiusaamisepäilystä.
- Kuntalaiset ja luottamushenkilöt toimivat aktiivisesti sen puolesta, ettei missään yhteisössä sallita kiusaamista tai ettei itse kiusaa toisia.

Tavoite 4: Puumala tunnetaan erinomaisesta asiakaspalvelusta.

Toimenpiteet:

- Kunnan henkilöstö puhaltaa yhteen hiileen. Me-hengen nostaminen.
- Hyvän asiakaspalvelun ja käyttäjäystävällisen palvelutoiminnan julkituominen mediassa ja kunnan toiminnoissa.

4) Laatuasuminen-painopisteen tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite 3: Asuin- ja toimintaympäristöt ovat turvallisia, terveitä ja yhteisöllisiä

Toimenpiteet:

- Toteutetaan turvallisuuskartoitus kaikkien liikenneväylien osalta.
- Kunnalla on turvalliset ja terveet kiinteistöt.

3 Hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat

3.1 Kunnan hyvinvointikertomus ja –suunnitelma lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta

Puumalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt 28.8.2017 hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vuosille 2017-2020. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Valtuusto on hyväksynyt 24.9.2017 hyvinvointikertomuksen vuosiraportin vuodelta 2017 ja hyvinvointisuunnitelman vuodelle 2018.

Hyvinvointikertomuksen mukaan puumalalaisten hyvinvoinnin tila on valituilla mittareilla tarkasteltuna yleisesti ottaen kohentunut. Työllisyyskehitys on ollut positiivista ja pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen on todennäköisesti juuri yksilötasolla tapahtuneen hanketyön ja työpajatoiminnan tulosta. Työttömyyseläkkeiden määrä on laskenut niin kokonaisuudessaan kuin mt- ja tules-perustein myönnettyissä eläkkeissä.

Lapsiperheiden suhteellinen osuus kaikista perheistä on jatkanut laskuaan syntyvyyden ohessa. Tämä on yksi keskeisin Puumalan väestörakennetta muokkaava ja tulevaisuuden kehitystä määrittävä tekijä. Lapsiperheiden palvelujen kehittämisessä on tehty pitkäjänteistä työtä. Käytössä on kannustimina osittain maksuton varhaiskasvatus ja kotihoidontuen kuntalisä sekä helposti saavutettavissa olevat lapsiperheiden muut palvelut.

Puumalan tilastoissa näkyy runsas alkoholin kulutus sekä liikenne- ja omaisuusrikokset. Todennäköisesti alkoholin kulutuksessa näkyy se, että kesäaikaan Puumalan väkiluku moninkertaistuu ja kysyntä kasvaa. Omaisuus- ja liikenne rikosten takana olnee samat syyt ainakin osittain.

Yhdessä Essoten kanssa etenkin ennaltaehkäisevien toimien suunnittelemiseksi on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Dementiaindeksi on edelleen koholla. Tulos ei selity väestön ikärakenteella vaan muilla syillä, joita on syytä selvittää.
- Vammoista ja myrkytyksistä aiheutuu Puumalassa verrattain paljon sairaalahoitajaksoja ja ne näkyvät myös menetettyinä elinvuosina.
- Nuorisopsykiatrian avohoitoikäntien ja alle 16-vuotiaiden psykiatrian laitoshoidopäivien kasvukehitys vaatii laajempaa selvittämistä.

Hyvinvointisuunnitelmassa on otettu seuraavat lapsia ja nuoria koskevat painopistealueet ja kehittämiskohteet:

- 1) Henkisen ja fyysisen elämänlaadun parantaminen
  - Puumala on Etelä-Savon paras kunta lapsiperheille ja lapsiperheiden määrä kasvaa: lapsiperheet huomioidaan läpileikkaavasti kaikessa kunnan toiminnassa.
  - Kuntalaisten fyysisen terveyden edistämiseen panostetaan liikuntapalveluilla.
  - Toiselle asteelle siirtyvää nuorta ja hänen perhettään tuetaan: Etsivä nuorisotyö ja koulunsa keskeyttäneiden tukeminen yhdessä sote-palvelujen sekä työvoimapalvelujen, kuntoutuspalvelujen ja Ohjaamo-palvelujen kanssa.
- 2) Toimivat ja taloudellisesti järjestetyt peruspalvelut
  - Kuntalaiset ovat tyytyväisiä palveluihinsa.
  - Asuinympäristöt ovat turvallisia, terveellisiä ja yhteisöllisiä. Toteutetaan turvallisuuskartoitus kaikkien liikenneväylien osalta.

3.2 Etelä-Savon alueellinen hyvinvointisuunnitelma lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta

1. Osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden vahvistaminen
  - Lisäämme osallistumisen, kuulemisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia
  - Ehkäisemme yksinäisyyttä, turvattomuutta, kiusaamista ja väkivaltaa
  - Suunnitellamme, ylläpidämme ja rakennamme asukaslähtöistä, esteetöntä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä
2. Toimintakyvyn sekä terveyttä ja hyvinvointia tukevien elintapojen edistäminen
  - Tuemme ennakoiden ja ajoissa lapsia, nuoria ja lapsiperheitä
  - Tuemme ja ohjaamme työikäisten toimintakykyä

3. Alueellisen yhdenvertaisuuden edistäminen
- Turvaamme peruspalvelujen saavutettavuuden lähipalveluina

4 Puumalan palvelut lapsille, nuorille ja perheille

Neuvolapalvelua tuotetaan Puumalan hyvinvointiasemalla.

Kouluterveydenhuollon palveluja on Puumalan yhtenäiskoululla kaksi kertaa viikossa. Puumalassa yksi terveydenhoitaja vastaa sekä neuvola- että kouluterveydenhuoltopalveluista.

Varhaiskasvatusta tarjotaan kaikille sitä tarvitseville joko päiväkodissa tai yhden perhepäivähoitajan kotona.

Esi- ja perusopetusta annetaan Puumalan yhtenäiskoulussa. Osana yleisopetusta annetaan erityisopetusta ja kaikki tarvitsevat saavat sitä. Puumalan yhtenäiskoulussa on koulukuraattoripalvelua 1 pv/vko ja koulupsykologipalvelua 1 pv/kk.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään yhtenäiskoulun yhteydessä klo 7.00-8.55 ja 13.10-16.30 koulunkäynninohjaajien toimesta.

Sosiaalipalveluja tarjotaan sosiaalityössä, perhetyössä ja lastensuojelussa sekä kehitysvammahuollossa.

Nuorisopalvelut, seurakunta, Puumalan 4H-yhdistys ry. ja muut järjestöt tuottavat lapsille ja nuorille ohjattua vapaa-ajan toimintaa.

Nuorisovaltuusto ja yhtenäiskoulun oppilaskunta toimii nuorten vaikutuskanavana.

Etsivä nuorisotyö on moniammatillisten verkostojen kanssa tehtävää erityisnuorisotyötä, jota tehdään nuorten lähtökohdista käsin. Ensisijaisena tehtävänä on auttaa niitä 16–28 -vuotiaita nuoria, jotka ovat jäämässä koulutuksen, työelämän tai julkisen sektorin palvelujen ulkopuolelle. Kunnassa on etsivä nuorisotyöntekijä.

Kulttuuritoimi tuottaa lapsille ja nuorille teatteri- ja konserttipalveluja.

Kirjastopalvelua tuottaa Puumalassa Mikkelin kaupunki.

Kansalaisopisto tarjoaa monipuolista opetusta myös lapsille ja nuorille.

Tarvittaessa kaikki kunnan toimialat tekevät yhteistyötä palvelujen tarjonnassa.

Perheiden kohtaamispaikkana on Minitalon tilat urheiluhallin kahviossa. Nuorten kohtaamispaikkana on nuorisotalo. Muita lasten, nuorten ja perheiden kohtaamispaikkoja ovat seurakunnan kerhot ja tapahtumat sekä Kylätupa.

5 Tavoitteet ja toimenpiteet

Puumalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2018 – 2021 tavoitteet ovat:

- **Lapsi- ja perhelähtöiset palvelut**
- **Lapsen oikeuksien toteutuminen**
- **Harrastustakuun toteuttaminen**

Näiden tavoitteiden alle sijoittuvat alatavoitteet on johdettu lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan tuloksista ja kunnan strategiasta sekä kunnan ja maakunnan hyvinvointisuunnitelmista.

Tavoite 1: Lapsi- ja perhelähtöiset palvelut	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu ja tarvittava resurssointi	Vastuu
Perheneuvo- verkoston toiminnan kehittäminen	Kynnyksettömyys yhteydenotoissa ja palveluissa. Palvelujen tuottajille uusi toimintamalli lasten, nuorten ja perheiden palvelemiseksi: apu yhden puhelinsoiton/ sähköisen yhteydenottolomakkeen/henkilökohtaisen käynnin kautta.	Toimiva verkosto toimijoiden näkökulmasta. Apu tulee yhden yhteydenoton kautta.	Palvelujohtajan työajasta aikaa toiminnan kehittämiseen 2019 ->	Palvelujohtaja + kaikki verkoston jäsenet
Yhteinen palveluesite	Kunnan kotisivuilla kaikki lasten, nuorten ja perheiden palvelut omana kokonaisuutena, lyhyet kuvaukset palveluista ja yhteystiedot. Jaetaan tarvittaessa myös paperisena versiona.	Määräajassa toteutuneet kotisivut.	Kotisivujen tekstit valmiina 1.3.2019. Päivitykset kotisivuille jatkuvia.	Palvelujohtaja vastaa kotisivujen teosta ja päivityksistä. Kaikki palvelujen tuottajat toimittavat päivitysmateriaalin palvelujohtajalle
Lapset puheeksi - menetelmä	Menetelmä otetaan käyttöön varhaiskasvatuksessa, yhtenäiskoulussa ja sote-palveluissa.	Koulutettujen määrä 2019 loppuun mennessä. Pidettyjen keskustelujen määrä.	Yhtenäiskoulun ja varhaiskasvatuksen opettajien koulutus 2018-2019. Sote-henkilöstön koulutus. Menetelmä	Päiväkodin johtaja, peruskoulun rehtori, sote-henkilöstö

			käyttöön sitä mukaa, kun henkilöstö saanut koulutuksen.	
Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen	Lapsia, nuoria ja perheitä kuullaan ja heidän näkemykset otetaan huomioon kaikkea heille suunnattua toimintaa suunniteltaessa, kehittäessä ja arvioitaessa Perhefoorumin järjestäminen. Kunnan asiakastytyväisyysskyselyt.	Toteutuu.	2018 ->	Kaikki palvelujen tuottajat
Tavoite 2: Lapsen oikeuksien toteutuminen	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu ja tarvittava resurssointi	Vastuu
	Lapsen oikeuksien toteutumisen arviointi.	Unicefin laatima mittaristo	2019	Palvelujohtaja, koordinaatioryhmä + Unicef
	Kehittämiskohteiden valinta ja kehittämissuunnitelman teko.	Suunnitelma valmis	2019-2020	Palvelujohtaja, koordinaatioryhmä
	Kehittämissuunnitelman toteuttaminen.	Arviointi neljännesvuosittain	2020-2021	Palvelujohtaja, koordinaatioryhmä
	Kehittämissuunnitelman toteutumisen arviointi.	Unicefin arviointi	2021	Palvelujohtaja, koordinaatioryhmä + Unicef
Tavoite 3: Harrastustakuun toteuttaminen	Toimenpiteet	Mittari	Aikataulu ja tarvittava resurssointi	Vastuu
Jokaiselle lapselle on taataan vähintään yksi mieleinen harrastus.	Lasten ja nuorten osallisuutta ja kuulemista vahvistetaan ja harrastustoiveet huomioidaan, esim. toivelinkki kunnan	Kysely osallisuuden ja toiveiden toteutumisesta	2019 ->	Jokainen harrastustoimintaa järjestävä taho

	<p>kotisivuille.</p> <p>Osallistuminen veloitusetta lukuun ottamatta taiteen perusopetusta.</p> <p>Eri harrastusmahdollisuuksien esittelyä ja kokeilua.</p> <p>Nuorten omaehtoisen harrastustoiminnan tukeminen.</p> <p>Harrastusvälineiden yhteiskäyttö ja lainaaminen.</p>	<p>Toteutuu</p> <p>Toteutuu</p> <p>Toteutuu</p> <p>Toteutuu</p>	<p>2018 -></p> <p>2019 -></p> <p>2019 -></p> <p>2019 -></p>	<p>Jokainen harrastustoimintaa järjestävä taho</p> <p>Jokainen harrastustoimintaa järjestävä taho</p> <p>Jokainen harrastustoimintaa järjestävä taho</p> <p>Jokainen harrastustoimintaa järjestävä taho</p>
Yhteistyö kunnan eri hallinnonalojen, seurakunnan ja eri järjestöjen kesken monipuolisen harrastustoiminnan tarjoamiseksi.	Kerhotoiminnan yhteishanke, koulun kerhohanke, kansalaisopisto ja kirjasto tiiviisti mukaan suunnitteluun.	Toteutuu	2018 -> apulaisrehtorin pois jäädessä koululla riittävä resurssi	Kaikki toimijat
Koulussa tarjottavan harrastustoiminnan kehittäminen.	<p>Liikkuva koulu -ohjelman vakiinnuttaminen.</p> <p>Koulupäivien yhteydessä harrastusmahdollisuuksia.</p>	<p>Toteutuu</p> <p>Toteutuu</p>	<p>2019 -></p> <p>2019 -></p>	<p>Peruskoulun rehtori</p> <p>Peruskoulun rehtori</p>
Haja-asutusalueen oppilaille mahdollistetaan harrastuksiin osallistuminen.	Harrastuskuljetukset yhtenäiskoulun haja-asutusalueella asuville oppilaille kahtena päivänä viikossa klo 17.00.	Toteutuu	2018 -> apulaisrehtorin pois jäädessä koululla riittävä resurssi	Peruskoulun rehtori
Kiusaamiseen puututaan.	<p>Kiusaamisen nollatoleranssi kaikissa harrastustoiminnoissa.</p> <p>Harrastajien yhteistyötaitojen kehittäminen: ohjaajien kouluttaminen ja tukeminen.</p>	<p>Toteutuu</p> <p>Toteutuu</p>	<p>2018 -></p> <p>2019 -></p>	<p>Kaikki toimijat</p> <p>Kaikki toimijat</p>

6 Arviointi

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan, arvioidaan ja täsmennetään vuosittain, josta raportoidaan hyvinvointilautakunnalle, kunnanhallitukselle ja valtuustolle.

Arvioinnin suorittaa Orvokki-ryhmä.